

KÖZ-GYŰJTEMÉNYEK

Hely – történet – helytörténet Egy városi helytörténeti gyűjtemény lehetőségei a 21. században

„Bármely közösség alapja a hűség és a bizalom.”
(Csányi Vilmos)

2018. január 1-jén kezdtem el dolgozni a dunakeszi Révész István Helytörténeti Gyűjteményben, amely hatalmas, évtizedeken keresztül szorgalmasan gyűjtögetett, leltározatlan anyaggal, öt, zsúfolásig fényképekkel, tárgyakkal, dokumentumokkal megtöltött kiállítóhelyiséggel és rendezetlen jogi státusszal bírt. A gyűjtést Szakáll Lászlóné (1935–) kezdte 1969-ben, 2018-ban tőle vettem át jelképesen és ténylegesen is a kulcsokat. Lujzi néni rengeteget dolgozott, gyűjtött, kiállított, bemutatott, csoportokat fogadott. Olyan hatalmas munkát végzett el, amely tiszteletet parancsol.

Az én feladatomban az volt, hogy ezt a hatalmas anyagot rendszerezem, szelektáljam, megfelelő tárolási, bemutatási lehetőséget alakítsak ki, és megnyissam a 21. századi múzeumlátogatók előtt, az ő igényeikhez alkalmazkodva. Nem kis feladat!

Három irányvonalat határoztunk meg első lépésben: 1. a gyűjtemény jogi státuszának rendezése, 2. a kiállítás modern múzeumi elvárásoknak megfelelő átalakítása, 3. a látogatók körének kiszélesítése.

Elsőként – Dunakeszi Város Önkormányzatának köszönhetően – városi kezelésbe került a gyűjtemény, majd az Emberi Erőforrások Minisztériumától működési engedélyt kértünk és kaptunk. Ezt követte a kiállítási koncepció kialakítása, az egyes helyiségek tematikájának meghatározása, a kiállított anyagok mennyiségének racionalizálása, a kiállítás metodikájának modernizálása. Minden helyiségben leíró táblák és összefoglaló táblák kerültek, a viseletek bemutatásához megfelelő múzeumi babákat szereztünk be, a lehető legtöbb tárgyat vitrinekbe, tárlókba helyeztük. Rengeteg anyagot tettünk raktárba, hogy a fennmaradó tárgyat, dokumentumokat és fényképeket valóban meg is lehessen szemlélni. Megkezdődött a szakleltározás, amely a korábban felhalmozott anyag tekintetében lassan le is zárul. 2021-ben pedig megvásároltuk a MúzeumDigitár rendszerhez a hozzáférés jogát. Papír alapú leltáraink anyagát ide is elkezdjük feltölteni.

Mivel a gyűjtemény a dunakeszi kántortanítói házban kapott elhelyezést, amelynek alapterülete és beosztása sem teszi lehetővé időszakos kiállítások szervezését, elsősorban kültéri kiállítások kialakításába kezdünk. Készítettünk kiállítást Dunakeszi várossá válásának 45. évfordulója alkalmából, az Eszterlanc Óvoda 100 éves évfordulójára, most pedig a helyi értéktárba felvenni tervezett, a lakosság szavazatai alapján összegyűjtött helyi értékekről szóló kiállítást hozunk létre. Rendszeresen szervezünk minikiállításokat a helyi Ovi-Galériák számára.

A látogatók körének kiszélesítésére első körben a gyermek- és fiatalok múzeumba vonzását tűztük ki célul. Múzeumpedagógiai programunk 2018 őszén indult, és mostanra

elmondhatjuk, hogy évi 4500–5000 óvodás és iskolás vesz részt benne. A foglalkozások tekintetében három kategóriát alakítottunk ki: 1. múzeumlátogatás, 2. foglalkozások a köznevelési és oktatási intézményekben, 3. helytörténeti séták. Mindhárom lehetőség minden korosztály számára nyitott.

Az óvodások intézményben megtartott múzeumpedagógiai foglalkozásai során az adott intézmény dönt arról, hogy a vegyes csoport minden tagja, vagy a tankötelesek vesznek-e részt a programon. A foglalkozás minden esetben ismeretátadással kezdődik, amelyhez (fény)képeket, tárgyakat használunk. A folyamat interaktív és épít a gyerekek témában megszerzett ismereteire. Utóbbinak erős alapjai a *Sétáljunk együtt Dunakeszin!* (2018), a *Dédi, mesélj még!* (2020), illetve a *Százszorszép Dunakeszi* (2024) helytörténeti mesekönyvek, amelyek összesen 30 mesén keresztül mutatják be településünket az 5-10 éves korosztály számára. Az első kötet az épített örökséget, a második a szokásokat és hagyományokat, míg a harmadik a természeti kincseinket helyezi fókuszpontjába. Az óvodapedagógusok a foglalkozást megelőző napokban elolvassák a csoportban az adott mesét, beszélgetnek a gyerekekkel az abban található ismeretekről, így a helytörténeti múzeumpedagógiai foglalkozás során olyan előzetes ismeretekkel rendelkeznek a gyerekek, amelyekre építve folyamatos a visszacsatolás és a további ismeretátadás lehetősége is. Tovább erősíti a megszerzett ismereteket, hogy minden foglalkozás végén játékkal (óriástársasjáték, kézműves játék készítése, feladatlap, mozgásos játék) erősítjük, ismételjük át a megszerzett ismereteket. Különleges lehetőségünk, hogy 2021-ben a Révész István Helytörténeti Gyűjtemény – az önkormányzat anyagi támogatásának köszönhetően – kiadhatta a *Sétáljunk együtt Dunakeszin!* társasjátékot, amely minden dunakeszi óvodai csoportban megtalálható (de családi használatra is megvásárolható). A játék keménytáblás, klasszikus társas, ugyanakkor korosztályokra bontott kvízkartyáinak köszönhetően különböző korúak számára is jó szórakozási-tanulási lehetőséget kínál. Népszerű óvodás foglalkozás a dunakeszi lakodalom, amely az ismeretátadást követően drámapedagógiai módszerekkel dolgozza fel a gyerekekkel ezt a népszokást. A gyűjtemény ruházati anyagán alapuló mellényekkel, fejkendőkkel, menyasszonyi ruhával beöltöznek a gyermekek és eljátsszuk a dunakeszi lakodalom egyes mozzanatait. A foglalkozásvezető népviseletben látogatja meg a csoportokat.

Az alsó tagozatosok múzeumpedagógiai óráit is a három helytörténeti mesekönyv határozza meg. Itt már a digitális világ eszköztárával élve elevenedik meg az órarendbe épített helytörténeti foglalkozás. Az ezt választó pedagógusok osztályaival elsőben kezdjük meg

„Sétáljunk együtt Dunakeszin!” társasjáték

a közös munkát, és évi 5 alkalommal találkozva 4. osztályra kész tudósaivá válnak településünk történetének. A Power Point bemutatók a tárgyi, képi és dokumentum-anyagot vonultatják fel, a frontális oktatási forma mellett az interakciónak is teret engedünk. Minden alkalommal közösen töltjük a feladatlapot, amelyet a gyerekek egy, Dunakeszi címerét ábrázoló matricával ellátott mappában gyűjtenek négy éven keresztül. Felső tagozatban ezeket hatékonyan felhasználhatják a hon- és népismereti órákon. Figyelmet fordítunk itt is a játéokra, óriástársasokkal, matematikai és/vagy nyelvi fejtörőkkel, digitális játékokkal (Learning Apps, Wordwall) erősítjük meg az órán elhangzottakat.

A felső tagozatosok esetében két lehetőség kínálkozik. Több oktatási intézmény él a lehetőséggel, hogy a hon- és népismeret órák keretében kérjen helytörténeti foglalkozást, ugyanakkor az alternatív történelemórák is népszerűek. Mindkettőnél a digitális eszközök segítette ismeretátadással tanulunk.

Külön kategóriát jelent a 2024-ben immár 30. alkalommal megrendezett városi helytörténeti vetélkedő. 2018-ban azt tapasztaltam, hogy az addigi forma már nem felel meg a jelen generációi igényeinek, az 5-8. osztályos résztvevői csoport pedig túl tág ahhoz, hogy az ismereteik hatékonyan összemérhetők legyenek. Nem beszélve a végeláthatatlan mennyiségű anyagról, amelyet meg kellett tanulni. A Dunakeszi Körösi Csoma Sándor Általános Iskola (amely kezdettől fogva otthont ad a vetélkedőnek) igazgató asszonyával, Kárpáti Zoltánnéval együttműködve egy új rendszerű vetélkedőt dolgoztunk ki, amelyben választunk az ifjú generáció igényeire. Az indulók a mindenkori 6-7. osztályos tanulók lehetnek, racionalizáltuk a kiadott felkészülési anyag mennyiségét, csökkentettük a lexikális tudásanyagot, sok digitális feladatot, szabadulósobát tettünk a játékba. A legnagyobb változást mégis az jelentette, hogy – a korábbi, a teljes szombat délelőttöt igénybe vevő formát megszüntetve – iskolai napon, délután 3 és 6 óra között, a közönség csökkentésével, a párhuzamos, állomásokra bontott feladatmegoldások előmozdításával „felpörgettük” a játékot. Most is sokat kell tudnia a győztesnek, de a diákok igényeihez, lehetőségeihez, időbeosztásához jobban illő módon.

A helytörténeti foglalkozások sajátos csoportját jelentik a helytörténeti séták. A hat kialakított sétaútvonal közül választva, szakszerű vezetéssel járjuk végig a város egyes területeit, ahol részben a csoportszobában/tanteremben már megismert témákról beszélgetünk, részben új ismeretekkel bővítjük tudásukat. Fontos, hogy a korábban csak képileg megjelenített épületek, parkok, terek, szobrok stb. „megelevenednek”, kézzel foghatóvá válnak számukra. A sétákból nem zárjuk ki az egyéni megoldásokat sem, több osztály esetében „szülősi sétát” szerveztünk, ami nagy népszerűsége tette szert.

A családi, baráti sétákhoz a 10 évnél fiatalabb korosztály számára alkottuk meg a 2021-ben először, majd 2023-ban másodszor is kiadott *Titkos utakon* című helytörténeti sétafüzetet, amelynek segítségével végigjárhatják településünket. A 10 évnél idősebbek (így a felnőttek) számára is az Actionbound nevű alkalmazásban készítettünk el 6 sétaútvonalat, amelyek off- és online módban is működnek, eredményük pedig opcionálisan fel-

A dunakesziek helytörténeti sétafüzete

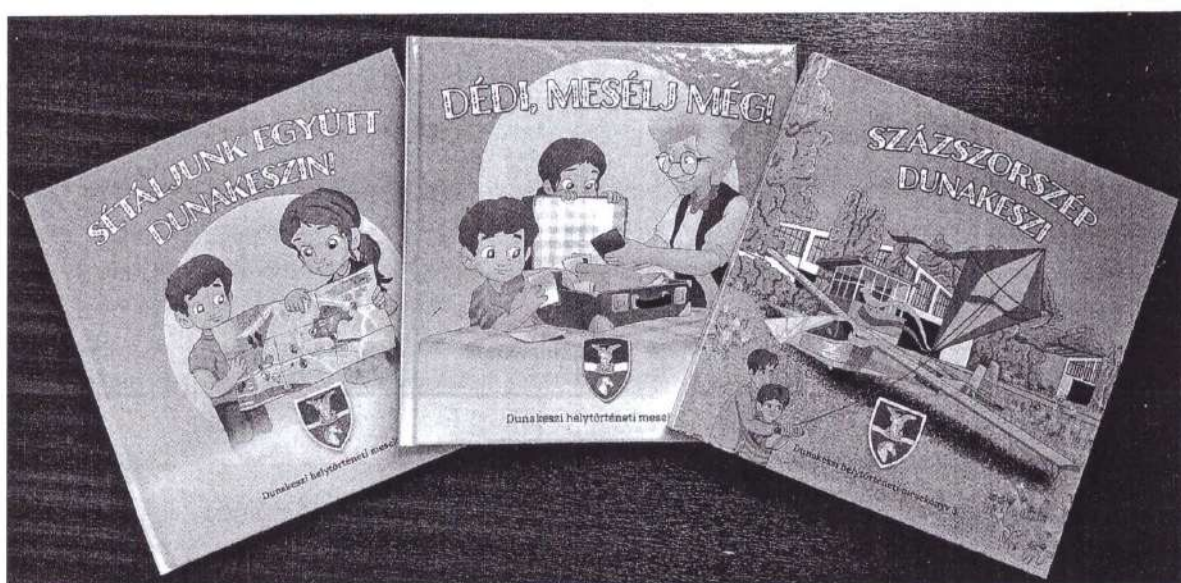
tölthető a rendszerbe. Mindkét (füzetes, elektronikus) megoldás esetén igaz, hogy a sétákat végigjárók oklevélben és városi ajándékban részesülnek.

2021-től folyamatosan készülnek városi sétatábláink, amelyek egy-egy történelmi épület, helyszín, intézmény történetét mutatják be röviden, képekkel. Minden táblán található térkép, amely a környező történelmi helyszíneket jelöli, illetve QR-kód, amely az adott intézményt, épületet mutatja be 20-30 másodperces rövidfilmben.

Matricagyűjtés az identitáserősítés szolgálatában

A 3-12 éves korosztály számára 2023–2024-ben matricagyűjtő kampányt indítottunk, amelynek kitűzött céljai között szerepelt 1. a helyi közösség erősítése, 2. a családokkal való kapcsolattartás erősítése, 3. a lokálpatriotizmus erősítése, 4. a korosztály digitális fertőzöttségének, kitettségének csökkentése, 5. interakciók elősegítése az óvodai és iskolai közösségekben, akár olyan gyermekek-szülők között, akik között egyébként nem szokott lenni. Az albumban a helytörténeti mesekönyvek főszereplői, Anna és Bálint örökbe fogadnak egy pumi kutyakölyköt, amely a történet elején elszökik, és a két gyerek végigkergeti a városon, mire sikerül elfogni a kis kópét. A városi önkormányzat támogatásával megrajzoltattuk a 20 oldalas, Dunakeszi emblemikus épületeit, helyszíneit, intézményeit felvonultató kötetét, majd 71 matricát helyeztünk el benne, amely – a gyűjtőalbumokban megszokott módon – az adott színes kép szürkeárnyalatos verzióját mutatta be. Legyártattunk 3500 albumot, és a hozzájuk tartozó 247 000 db színes matricát. A legnagyobb kihívást a matricák

Helytörténeti mesekönyvek

ötös kötegekbe rendezése és csomagolása jelentette. A rendezést a Dunakeszi Nyugdíjas Kiránduló Klub tagjai vállalták magukra, akikkel közösen egy héten keresztül rendeztük és gumiztuk össze a matricakötegeket úgy, hogy lehetőség szerint két egyforma ne kerüljön egy kötegbe. Ezt követte a csomagolás, amelyet egy budapesti vállalkozás végzett el. A matricacsomagokhoz három úton lehetett hozzájutni: 1. városi rendezvényeken, több helyszínen, feladatokért cserében (kézműves, mozgásos, szellemi); 2. óvodákban, iskolákban a pedagógusok által meghatározott apró teljesítményért (felelősi munka, szép házi feladat, közösségi tevékenység stb.); 3. vásárlás útján. Három olyan matrica volt az albumban, amelyet csak rendezvényen lehetett megszerezni, egy év alatt 9 városi rendezvény közül minimum egyre kellett ellátogatni értük. A telegyűjtött albumokat 2024-ben a majálison, és – a nagy érdeklődésre tekintettel – a gyereknapon lehetett bemutatni, amikor is egy plüss Zokni kutyust kaptak érte a gyerekek.

A 14+ korosztály számára készült 2020-ban a *Dunakeszi sztorik* című kötet, amely 55 rövid dunakeszi történetet tartalmaz, 20 karikatúrával színesítve. A legjobb történetekből, a Telekeszi TV segítségével rövidfilmet is forgattunk (ezek elérhetők a gyűjtemény youtube csatornáján <https://www.youtube.com/@kerkesdorai251>).

A felnőtt korosztály számára 2017-ben elkészült a *Dunakeszi története I. A kezdetektől 1910-ig* című helytörténeti monográfia első, majd 2018-ban a *Dunakeszi története II. 1910–2017* című második kötete, mindkettő elektronikusan is elérhető a www.dunakeszi.hu oldalon, illetve 2024. július 1-jétől a www.helytortenet.dunakeszi.hu oldalon is.

Értékek és emlékek a Révész István Helytörténeti Gyűjteményben címmel 2019 óta saját rovata van az intézménynek a *Dunakeszi Polgár* című helyi, közérdekű havilapban. Minden hónapban egy, a lakosság érdeklődésére számot tartó cikket teszünk közzé településünk távolabbi vagy közelebbi múltjára vonatkozóan. A *Dunakeszi Helytörténeti Szemle* évi 3 számmal jelentkezik, amelyben rendszeresen közlünk tudományos igényű írásokat településünk történetére, személyiségeire, eseményeire vonatkozóan.

A közösséggel való kapcsolattartás fontos fóruma a rendezvényi jelenlét. Dunakeszi önkormányzata számos programot kínál évente, amelyek többségén a gyűjtemény is képviselteti magát. Hol rögtönzött kiállítással, hol gyerekeknek, családoknak szóló programokkal. Ezek sorából kiemelkedik a Szent Mihály napi búcsú, amelynek helyszíne közel esik az intézményhez, így évi egy alkalommal nyílt napot tartunk az érdeklődőknek. A látogatók száma ilyenkor 250-300 fő, óránként megtartott ingyenes vezetéssel.

A Révész István Helytörténeti Gyűjtemény – tevékenységével – nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy a 2000 és 2010 között Dunakeszire költözött, mintegy 20–25 000 új lakosban, különösen pedig a már ide született gyermekekben, kialakulhasson a „Dunakeszi az otthonom”, a „dunakeszi vagyok és ez számomra érték” érzés. Sok esetben tapasztaljuk, hogy a szülők gyermekeiken keresztül ismerik meg a települést, akik a köznevelési és oktatási intézményekbe járva részt vesznek helytörténeti foglalkozáson, órán, és hazaviszik magukkal az élményt. Számos esetben a helytörténeti mesekönyvek főhőseinek útvonalán járnak vagy a *Titkos utakon* című kiadvánnyal sétálnak a városban. A különféle városi rendezvényeken pedig, a személyes találkozás lehetőségével elmélyíthetjük a település történetére, múltjára irányuló élményeiket.

Legalább ennyire fontos, hogy az idősebb, életük nagy részét itt eltöltő korosztályt is képesek legyünk megszólítani. Sok esetben interjúalanyként, adományozóként érik el a gyűjteményt, általuk információkban, tárgyi, képi vagy dokumentum anyagban gazdagodunk.

Több mint 6 évnyi munka után elmondhatjuk: a Révész István Helytörténeti Gyűjtemény integráns része a majdnem ötvenezer fős város életének. A legkisebbektől a legidősebbekig bevontuk tevékenységünkbe az erre nyitott személyeket, családokat, közösségeket. A jövőben digitális jelenlétünk erősítésére kívánunk nagyobb mértékű figyelmet fordítani. Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy mindezt nem hozhattuk volna létre Dunakeszi Város Önkormányzatának, a helyi pedagógusoknak, szülőknek és gyerekeknek, továbbá a dunakeszi civil szervezeteknek és közösségeknek a megtisztelő támogatása nélkül.

Kerekes Dóra

